

УКРАЇНА
НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ
РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ
ТА КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ
(НКРЕКП)

вул. Смоленська, 19, м. Київ, 03057, тел./факс: (044) 277-30-47, тел.: (044) 204-48-27
e-mail: box@nerc.gov.ua, веб-сайт: www.nerc.gov.ua

Полтавська обласна рада

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП, Регулятор), розглянула рішення Полтавської обласної ради від 14.01.2021 № 109 «Про звернення депутатів Полтавської обласної ради до Президента України, Прем'єр-Міністра України, Кабінету Міністрів України, Національної Комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», надіслане листом від 18.01.2021 № 01-19/129, що надійшло листом Секретаріату Кабінету Міністрів України від 22.01.2021 № 1957/0/2-21 та яке безпосередньо надійшло до НКРЕКП листом від 18.01.2021 № 01-19/131, та в межах компетенції повідомляє.

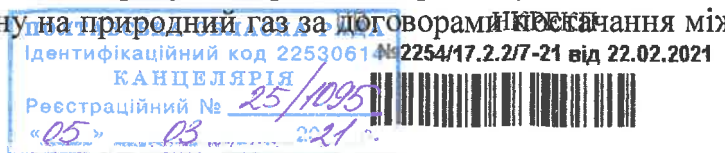
Щодо ціни природного газу

Правові засади функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, визначає Закон України «Про ринок природного газу» (далі – Закон України).

Відповідно до статті 3 Закону України ринок природного газу функціонує на засадах вільної добросовісної конкуренції, крім діяльності суб'єктів природних монополій, та за принципами, зокрема, забезпечення високого рівня захисту прав та інтересів споживачів природного газу, у тому числі забезпечення першочергового інтересу безпеки постачання природного газу, вільної торгівлі природним газом та рівності суб'єктів ринку природного газу незалежно від держави, згідно із законодавством якої вони створені, вільного вибору постачальника природного газу.

Так, згідно з положеннями частини першої статті 13 Закону України споживач має право, зокрема, на вільний вибір постачальника, орієнтуючись на його цінову пропозицію, безоплатну зміну постачальника, крім випадків, передбачених абзацом другим частини першої статті 14 Закону України.

Разом з цим, у зв'язку зі стрімким зростанням цін на природний газ та через зменшення доходів громадян, спричинене пандемією гострої респіраторної хвороби COVID-19, відповідно до пункту 411 постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» (із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2021 № 25 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України») встановлено з 1 лютого 2021 року на період дії карантину, але не довше ніж до 31 березня 2021 року, граничну ціну на природний газ за договорами постачання між

побутовими споживачами та постачальниками, у тому числі постачальником «останньої надії», на рівні 6 гривень 99 копійок за 1 куб. метр (з урахуванням податку на додану вартість та плати за транспортування магістральними газопроводами до внутрішніх точок виходу з газотранспортної системи).

При цьому, зазначаємо, що відповідно до Закону України питання щодо ціноутворення на природний газ, для споживачів, не належить до компетенції Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

Щодо тарифу на послуги розподілу природного газу

Пунктом 3 частини третьої статті 4 Закону України визначено, що до компетенції Регулятора на ринку природного газу належить, зокрема, затвердження та оприлюднення у встановленому порядку методології визначення тарифів на послуги розподілу природного газу та встановлення (зміна) тарифів, які повинні забезпечити необхідні інвестиції в газорозподільні системи.

Разом з цим, відповідно до положень пункту 13 частини першої статті 17 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» (далі – Закон про НКРЕКП) для ефективного виконання завдань державного регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг Регулятор, зокрема, встановлює державні регульовані ціни і тарифи на товари (послуги) суб'єктів природних монополій та інших суб'єктів господарювання, що провадять діяльність на ринках у сферах енергетики та комунальних послуг, якщо відповідні повноваження надані Регулятору законом та змінює їх за результатами перевірки або моніторингу.

Як встановлено частиною шостою статті 4 Закону України ціни на ринку природного газу, що регулюються державою, зокрема тарифи на послуги розподілу природного газу, повинні бути:

1) недискримінаційними;

2) прозорими;

3) встановленими з урахуванням вимог цілісності газотранспортної системи виходячи із економічно обґрунтованих та прозорих витрат відповідного суб'єкта ринку природного газу та з урахуванням належного рівня рентабельності, а також, де це можливо, встановленими з урахуванням зіставлення з показниками аналогічних категорій регульованих цін, встановлених Регулятором для інших суб'єктів ринку природного газу, або таких, що діють на ринках природного газу інших держав.

Будь-які платежі, пов'язані з доступом до газотранспортних і газорозподільних систем, газосховищ та установки LNG або приєднанням до газотранспортної або газорозподільної системи (у тому числі тарифи на послуги транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору) природного газу та послуги установки LNG), розраховуються незалежно від фізичного шляху слідування природного газу.

Визначення та розрахунок тарифу на послуги розподілу природного газу здійснюється відповідно до Методики визначення та розрахунку тарифу на послуги розподілу природного газу, затвердженою постановою НКРЕКП від 25.02.2016 № 236 (далі – Методика).

Згідно положень Методики, тариф на послуги розподілу природного газу розраховується за одиницю річної замовленої потужності, як відношення планованої річної тарифної виручки (планований дохід суб'єкта господарювання на планований період для фінансування його обґрунтованих витрат, пов'язаних з наданням послуг розподілу природного газу) до загальної планованої річної замовленої потужності розподілу природного газу ліцензіата.

Варто зазначити, що положеннями статті 37 Закону встановлено, що Оператор газорозподільної системи (далі - Оператор ГРМ) відповідає за надійну та безпечну експлуатацію, підтримання у належному стані та розвиток (включаючи нове будівництво та реконструкцію) газорозподільної системи, якою він користується на законних підставах.

Частиною першою статті 1 Закону України встановлено, що газорозподільна система (далі – ГРМ) – технологічний комплекс, що складається з організаційно і технологічно

пов'язаних між собою об'єктів, призначених для розподілу природного газу від газорозподільних станцій безпосередньо споживачам.

Згідно положень розділу II Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494, до складу ГРМ входять споруди і пристрої на газопроводах від місця надходження природного газу в ГРМ до пунктів призначення (об'єктів споживачів або суміжних Операторів ГРМ), зокрема, ГРМ включають:

газопроводи, зокрема підземні та/або надземні, високого, середнього та низького тиску;

обладнання для зниження тиску і підтримання його на заданому рівні, зокрема ГРП та ШРП;

установки електрохімічного захисту від корозії;

лінії технологічного зв'язку, споруди, обладнання автоматизованих систем контролю та управління технологічними процесами і установок електрохімічного захисту;

переходи через природні і штучні перешкоди (автомобільні дороги, залізниці, канали тощо);

будівлі та споруди для забезпечення експлуатації та оперативного обслуговування ГРМ;

споруди газорозподільних мереж, зокрема колодязі, запірні арматура, компенсатори, конденсатозбірники, контрольні трубки, контрольно-вимірювальні пункти, футляри, розпізнавальні і сигнальні знаки тощо.

При цьому, єдине джерело покриття витрат Операторів ГРМ як суб'єктів природної монополії, що необхідні для провадження діяльності з розподілу природного газу – тариф на послуги розподілу природного газу.

Відповідно до положень Методики планування витрат, що включаються до планованої тарифної виручки, здійснюється у розрахунку на рік, виходячи з обґрунтованих потреб суб'єкта господарювання з розподілу природного газу у планованому періоді; з урахуванням державних і галузевих нормативів використання палива, електроенергії, матеріалів, норм та розцінок з оплати праці, норм амортизації, витрат на управління та обслуговування газорозподільних систем, ставок податків, зборів (обов'язкових платежів), прогнозного індексу цін виробників промислової продукції і споживчих цін у планованому періоді, необхідних обсягів робіт при обслуговуванні, утриманні та експлуатації газорозподільної системи та її складових, що знаходяться на балансі підприємства (розподільні газопроводи, обладнання для зниження тиску і підтримання його на заданому рівні, зокрема ГРП та ШРП, переходи через природні і штучні перешкоди (автомобільні дороги, залізниці, тощо), запірні арматура, автоматизовані системи контролю та управління технологічними процесами, тощо).

За рахунок цих коштів забезпечується робота газових мереж, експлуатація газового обладнання, підтримується цілодобова робота аварійних служб.

Планування витрат з оплати праці працівників здійснюється з урахуванням розміру середньої заробітної плати одного штатного працівника, зайнятого у промисловості України або на території діяльності відповідного ліцензіата.

Крім того, варто зазначити, що розмір тарифу на послуги розподілу природного газу для кожного Оператора ГРМ залежить від розміру планованої річної замовленої потужності розподілу природного газу, що використовується споживачами відповідного Оператора ГРМ.

Таким чином, формування тарифу на послуги розподілу природного газу відповідного Оператора ГРМ здійснюється виходячи з економічно обґрунтованих витрат суб'єкта господарювання та безпосередньо залежить від рівня його витрат на обслуговування газорозподільних мереж та їх складових, обсягу робіт, що виконуються для їх обслуговування, а також від розміру планованої річної замовленої потужності розподілу природного газу, незалежно від витрат іншого газорозподільного підприємства. При цьому,

тариф на послуги розподілу природного газу єдиний для всіх замовників послуг на території діяльності Оператора ГРМ.

В свою чергу, Регулятором, на виконання положень статті 16 Закону про НКРЕКП, постановою від 30.06.2017 № 866 затверджено Порядок проведення відкритого обговорення проектів рішень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – Порядок № 866).

Відповідно до положень пункту 2.1 Порядку №866 до винесення питання щодо встановлення цін (тарифів)/змін до них на відкрите обговорення НКРЕКП ліцензіат має провести відкрите обговорення (відкрите слухання) на місцях питання щодо необхідності встановлення цін (тарифів)/змін до них за процедурою, наведеною у цьому пункті, якщо інше не передбачено законодавством.

На відкритому обговоренні можуть бути присутні представники місцевих органів виконавчої влади та/або органів місцевого самоврядування (якщо проект рішення стосується розвитку окремого регіону та/або територіальної громади) та інші заінтересовані особи. При цьому, відповідно до вимог Порядку №866 ліцензіат запрошує на відкрите обговорення місцеві органи виконавчої влади та/або органи місцевого самоврядування (якщо проект рішення стосується розвитку окремого регіону та/або територіальної громади).

Крім того, відповідно до положень статті 16 Закону Про НКРЕКП проекти рішень Регулятора з питань встановлення цін (тарифів), крім проектів рішень про встановлення «зеленого» тарифу» підлягають відкритому обговоренню.

НКРЕКП проводить відкриті обговорення проектів рішень з питань встановлення тарифів/змін до них, розгляд зауважень та пропозицій до проектів рішень, що мають ознаки регуляторних актів, та проектів рішень з інших питань, у прозорий та недискримінаційний спосіб з метою досягнення балансу інтересів споживачів, ліцензіатів і держави, забезпечення безперешкодного доступу споживачів, замовників, ліцензіатів, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, організацій, що представляють інтереси споживачів, громадських організацій, засобів масової інформації та інших заінтересованих осіб до інформації та їх обізнаності на засадах гласності, відкритості, добровільності та свободи висловлювань.

Згідно з вимогами чинного законодавства у грудні 2020 року Регулятором встановлено економічно обґрунтовані тарифи на послуги розподілу природного газу для Операторів ГРМ.

Разом з цим, ураховуючи соціальне напруження в суспільстві, численні звернення громадян України, Регулятором прийнято рішення про перегляд тарифів на послуги розподілу природного газу низки газорозподільних підприємств, в тому числі, які здійснюють свою діяльність на території Полтавської області. 30.01.2021 на засіданні НКРЕКП, що проводилось у формі відкритого слухання, були внесені зміни до відповідних постанов Регулатора щодо встановлення тарифів та знижено тарифи на послуги розподілу природного газу, зокрема, для АТ «Полтавагаз», АТ «Лубнигаз» та ПрАТ «Гадячгаз».

Тарифи на послуги розподілу природного газу повинні забезпечувати газорозподільні підприємства коштами, необхідними для роботи газорозподільних систем, експлуатації газового обладнання, підтримки цілодобової роботи аварійних служб для запобігання можливим вибокам природного газу та недопущення аварійних ситуацій.

Звертаємо увагу, що для соціального захисту вразливих верств населення діє механізм надання пільг та субсидій. Програма житлових субсидій населенню залишається головним механізмом забезпечення соціального захисту населення, через яку держава компенсує сім'ям витрати на оплату житлово-комунальних послуг у межах нормативів споживання послуг, що перевищують обсяг обов'язкового платежу.

Окремо зазначаємо, що відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» на період дії карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), та протягом 30 днів з дня його відміни забороняється зокрема, нарахування та стягнення неустойки (штрафів, пені) за

несвоєчасне здійснення платежів за житлово-комунальні послуги (у тому числі за послуги з розподілу та постачання природного газу); припинення/зупинення надання житлово-комунальних послуг громадянам України у разі їх неоплати або оплати не в повному обсязі.

Щодо зміни постачальника природного газу

Відповідно до положень частин першої та другої статті 14 Закону усім споживачам гарантується право вибору постачальника.

Забороняється стягувати плату або вимагати будь-яку іншу фінансову компенсацію у зв'язку із зміною постачальника (крім випадків, коли така плата або компенсація прямо передбачена договором постачання із споживачем, що не належить до категорії побутових споживачів).

За умови виконання споживачем своїх зобов'язань за договором постачання:

1) зміна постачальника за ініціативою споживача має бути завершена в термін не більше трьох тижнів з дня повідомлення таким споживачем про намір змінити постачальника, за умови дотримання правил зміни постачальника, у тому числі обов'язку щодо здійснення повного остаточного розрахунку з попереднім постачальником;

2) до припинення договору постачання діючий постачальник зобов'язаний забезпечувати постачання природного газу споживачу на умовах чинного договору.

Наявність спору між діючим постачальником і споживачем, який заявив про намір змінити постачальника, не є підставою для затримки у виконанні договору постачання з новим постачальником.

Ураховуючи вищевикладене, Законом України гарантується усім побутовим споживачам право вибору та безоплатної зміни постачальника.

Разом з цим, зміна постачальника природного газу не відноситься до випадків, визначених положеннями глави 7 розділу VI Кодексу, у яких Оператор ГРМ в установленому законодавством порядку має право припинити/обмежити газопостачання (розподіл природного газу) на об'єкт споживача (у тому числі побутового споживача).

Відповідно до положень статті 19 Закону про НКРЕКП Регулятор здійснює державний контроль за дотриманням суб'єктами господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, законодавства у відповідних сферах та ліцензійних умов шляхом проведення планових та позапланових виїзних, а також невиїзних перевірок відповідно до затверджених ним порядків контролю.

Щодо внесення змін до Кодексу газорозподільних систем, у частині звільнення від обов'язку облаштування на власному комерційному вузлі обліку засобів дистанційної передачі даних.

Як було зазначено Закон України є ключовим документом, що встановлює на українському ринку природного газу європейські норми, визначені в Третньому енергетичному пакеті зокрема, в Директиві 2009/73/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу стосовно спільних правил для внутрішнього ринку природного газу та Регламенті 715/2009 Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу про умови доступу до мереж передачі природного газу.

Відповідно до пункту 6 частини третьої статті 4 Закону України до компетенції Регулятора на ринку природного газу належать затвердження кодексів газотранспортних систем, кодексу газорозподільних систем, кодексів газосховищ та кодексу установки LNG.

Згідно з положеннями статті 41 Закону Кодекс газорозподільних систем має містити положення, зокрема, щодо основних правил технічної експлуатації газорозподільних систем, планування, оперативного-технологічного управління та розвитку газорозподільних систем та механізми нагляду за їх додержанням.

На виконання вимог Закону України, постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494 було затверджено Кодекс газорозподільних систем (далі – Кодекс) який визначає взаємовідносини оператора газорозподільних систем із суб'єктами ринку природного газу, а

також правові, технічні, організаційні та економічні засади функціонування газорозподільних систем.

Згідно з положеннями пункту 4 постанови НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494 «Про затвердження Кодексу газорозподільних систем» (далі – Постанова), власникам комерційних вузлів обліку природного газу (крім комерційних вузлів обліку, які використовуються в побуті) необхідно забезпечити облаштування засобами дистанційної передачі даних власні комерційні вузли обліку:

річний обсяг обліку природного газу яких перевищує 3 млн м³ – протягом півроку з дня набрання чинності цією постановою;

річний обсяг обліку природного газу яких від 1 млн м³ до 3 млн м³ – протягом одного року з дня набрання чинності цією постановою;

річний обсяг обліку природного газу яких від 100 тис. м³ до 1 млн м³ – протягом одного року та шести місяців з дня набрання чинності цією постановою;

річний обсяг обліку природного газу яких від 10 тис. м³ до 100 тис. м³ – протягом двох років з дня набрання чинності цією постановою;

річний обсяг обліку природного газу яких менше 10 тис. м³ (крім комерційних вузлів обліку природного газу з лічильниками типорозмірів

G-1,6, G-2,5, G-4, G-6) – протягом двох років та шести місяців з дня набрання чинності цією постановою.

Відповідно до положень глави 3 розділу X Кодексу, з метою удосконалення системи комерційного обліку природного газу, підвищення рівня достовірності вимірювання об'єму природного газу комерційними вузлами обліку в газорозподільних системах та для забезпечення належної організації добового балансування на ринку природного газу України Оператори ГРМ та їх суміжні суб'єкти ринку природного газу, зокрема споживачі, повинні здійснювати відповідні заходи з організації та облаштування комерційних вузлів обліку природного газу засобами дистанційної передачі даних.

Власники комерційних вузлів обліку (крім побутових споживачів із річним споживанням до 10 тис. м куб.; крім власників комерційних вузлів обліку природного газу з лічильниками типорозмірів G-1,6, G-2,5, G-4, G-6 та річний обсяг обліку природного газу яких менше 10 тис. м куб.) зобов'язані в установленому законодавством порядку забезпечити організацію та облаштування на власних комерційних вузлах обліку засобів дистанційної передачі даних.

Таким чином, на сьогодні положеннями Постанови та Кодексу передбачено, що власники комерційних вузлів обліку природного газу з лічильниками типорозмірів до G-6 включно та річний обсяг обліку природного газу яких менше 10 тис. м³ не зобов'язані облаштовувати власні комерційні вузли обліку засобами дистанційної передачі даних.

При цьому, у разі якщо річний обсяг обліку природного газу менше 10 тис. м³, проте типорозмір лічильника природного газу більше ніж G-6, то такі власники комерційних вузлів обліку зобов'язані в установленому законодавством порядку забезпечити організацію та облаштування на власному комерційному вузлі обліку засобів дистанційної передачі даних за власний рахунок у строки, визначені пунктом 4 Постанови.

Разом з тим, з метою імплементації Регламенту (ЄС) № 312/2014 від 26.03.2014 про запровадження Кодексу Мережі щодо балансування газу в газотранспортній системі (далі – Регламент ЄС № 312), який є частиною стандартних правил роботи на європейських ринках природного газу, Регулятором було розроблено та прийнято постанову НКРЕКП від 27.12.2017 № 1437 «Про затвердження Змін до деяких постанов НКРЕКП щодо впровадження добового балансування на ринку природного газу та процедури розробки, подання і затвердження Плану розвитку газотранспортної системи на наступні 10 років», яка набрала чинності 01.08.2018.

Положення зазначеної постанови направлені на впровадження добового балансування на ринку природного газу, стимулювання постачальників самостійно врегульовувати власні небаланси, стимулювання розвитку оптового ринку газу, що значно збільшить привабливість

українського газового ринку для енергетичних компаній та сприятиме швидкій інтеграції до європейського газового ринку.

Варто зазначити, що запровадження добового балансування на ринку природного газу є одним із важливих механізмів реалізації правил роботи на ринку природного газу відповідно до положень Регламенту ЄС № 312.

При цьому, засоби дистанційної передачі даних, встановлені (організовані) на комерційному або дублюючому вузлі обліку, забезпечать на безперервній основі можливість дистанційного доступу до зазначених вузлів обліку з метою зчитування (контролю) та передачі їх даних каналами зв'язку до оператора газорозподільної системи, що в свою чергу забезпечить достовірною інформацією про щодобове споживання при здійсненні заходів з добового балансування в рамках реалізації положень Регламенту ЄС № 312.

Крім цього, впровадження системи дистанційного зчитування показників лічильників відповідає вимогам статті 18 Закону та нормативно-правовим актам, прийнятим на виконання вимог зазначеного закону.

Так, відповідно до положень частини четвертої статті 18 Закону держава заохочує впровадження новітніх систем, у тому числі апаратних засобів, обліку природного газу, зокрема тих, що забезпечують можливість споживача активно управляти власним споживанням.

Окремо зазначаємо, що постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494 було передбачено досить тривалий час за який власники комерційних ВОГ, які споживають менше 10 тис. куб м на рік, мали облаштувати власні лічильники засобами дистанційної передачі даних.

Таким чином, НКРЕКП вважає за недоцільне внесення запропонованих депутатами Полтавської обласної ради змін до Кодексу газорозподільних систем.

Щодо цін (тарифів) на електричну енергію та соціальної підтримки побутових споживачів

У зв'язку з численними зверненнями споживачів електричної енергії, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, територіальних громад, організацій, що представляють інтереси споживачів, громадських організацій, засобів масової інформації та інших заінтересованих осіб щодо поточної ситуації з ціноутворенням на роздрібному ринку електричної енергії та інших пов'язаних проблемних питань у галузі електроенергетики, які надходять до НКРЕКП, Офісу Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, з метою актуалізації та систематизування інформації із зазначених питань та полегшення доступу до неї, НКРЕКП 18.02.2021 опубліковано на власному офіційному вебсайті докладну інформацію стосовно цін (тарифів) на електричну енергію та соціальної підтримки побутових споживачів.

Таким чином, з детальним роз'ясненням стосовно порушених у вашому зверненні, питань щодо цін (тарифів) на електричну енергію можна ознайомитися на офіційному вебсайті НКРЕКП за адресою <https://www.nerc.gov.ua/?news=11261>.

Щодо тарифів на теплопостачання

Відповідно до положень Закону про НКРЕКП, «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» (далі – Закон про державне регулювання), «Про теплопостачання» (далі – Закон про теплопостачання) НКРЕКП, згідно з покладеними на неї завданнями, зокрема, встановлює тарифи на теплову енергію, тарифи на комунальні послуги суб'єктам природних монополій та суб'єктам господарювання на суміжних ринках, ліцензування діяльності яких здійснюється НКРЕКП, та змінює їх за результатами перевірки або моніторингу, контролює додержання ліцензіатами законодавства у відповідній сфері регулювання і ліцензійних умов провадження господарської діяльності, вживає заходів до запобігання порушенням ліцензійних умов та надає роз'яснення з питань застосування нормативно-правових актів НКРЕКП.

Згідно з Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності у сфері теплопостачання, затвердженими постановою НКРЕКП від 22.03.2017 № 308 (далі – Ліцензійні умови), ліцензіат зобов'язаний виконувати вимоги цих Ліцензійних умов, а здобувач ліцензії – їм відповідати.

Ліцензійними умовами визначено, що у разі якщо суб'єкт господарювання провадить (має намір провадити) діяльність в обсягах, що перевищують визначений Ліцензійними умовами рівень, а саме: з виробництва теплової енергії – 170 тисяч Гкал, з транспортування або з постачання теплової енергії – 145 тисяч Гкал, при забезпеченості споживачів приладами обліку теплової енергії, що обліковують більше ніж 90 % від загального обсягу реалізованої теплової енергії, повноваження щодо ліцензування такої діяльності і, відповідно, встановлення тарифів для зазначених суб'єктів господарювання належать до повноважень НКРЕКП.

Якщо ж обсяги виробництва, транспортування або постачання теплової енергії суб'єктів господарювання не перевищують визначені Ліцензійними умовами рівні та/або при забезпеченості споживачів приладами обліку теплової енергії, що обліковують менше ніж 90 % від загального обсягу реалізованої теплової енергії, ліцензування такої діяльності здійснюється обласними та Київською міською державними адміністраціями, а встановлення відповідних тарифів таким суб'єктам господарювання – органами місцевого самоврядування далі – ОМС).

На сьогодні згідно із положеннями Ліцензійних умов у місті Полтава ліцензіатом НКРЕКП з виробництва, транспортування та постачання теплової енергії є **ПОЛТАВСЬКЕ ОБЛАСНЕ КОМУНАЛЬНЕ ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО ТЕПЛОГО ГОСПОДАРСТВА «ПОЛТАВАТЕПЛОЕНЕРГО»**.

Відповідно до статті 15 Закону про теплопостачання державне регулювання діяльності у сфері теплопостачання провадиться, зокрема, у формі регулювання тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії з урахуванням змін цін на енергоносії та інших витрат.

Встановлення економічно обґрунтованих тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування, постачання та відповідні комунальні послуги на рівні, який покриває економічно обґрунтовані витрати їх собівартості, є вимогою чинного законодавства. Зокрема статтею 20 Закону про теплопостачання та статтею 10 Закону про державне регулювання визначено, що тарифи на теплову енергію повинні враховувати собівартість теплової енергії і забезпечувати рентабельність суб'єкта господарювання. Тарифи на комунальні послуги суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках повинні забезпечувати відшкодування всіх економічно обґрунтованих планованих витрат на їх виробництво з урахуванням планованого прибутку. Встановлення тарифів нижче розміру економічно обґрунтованих витрат не допускається.

Водночас одним із принципів, на яких відповідно до статті 3 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 09.11.2017 № 2189-VIII (далі – Закон № 2189) ґрунтується державна політика у сфері житлово-комунальних послуг, є забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують та/або надають житлово-комунальні послуги, на умовах самофінансування, досягнення рівня економічно обґрунтованих витрат на виробництво таких послуг.

НКРЕКП відповідно до вимог законодавства здійснює нормативно-правове регулювання та методологічне забезпечення (зі своєчасним реагування на зміни у чинному законодавстві) діяльності суб'єктів господарювання у сфері теплопостачання, забезпечує встановлення економічно обґрунтованих тарифів на теплову енергію та відповідні комунальні послуги.

На сьогодні формування та встановлення тарифів на теплову енергію та комунальні послуги з постачання теплової енергії, постачання гарячої води для суб'єктів господарювання у сфері теплопостачання, які є ліцензіатами НКРЕКП, здійснюються відповідно до Порядку формування тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання,

затвердженого постановою НКРЕКП від 25.06.2019 № 1174 (далі – Порядок № 1174), Процедури встановлення тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування, постачання, затвердженої постановою НКРЕКП від 31.03.2016 № 528 (далі – Процедура № 528), Порядку формування тарифів на послугу з постачання теплової енергії, затвердженого постановою НКРЕКП від 18.02.2020 № 416, Процедури встановлення тарифів на послугу з постачання теплової енергії, затвердженої постановою НКРЕКП від 18.02.2020 № 417, Порядку формування тарифів на послугу з постачання гарячої води, затвердженого постановою НКРЕКП від 08.04.2020 № 767, та Процедури встановлення тарифів на послугу з постачання гарячої води, затвердженої постановою НКРЕКП від 08.04.2020 № 768.

Разом з тим слід зауважити, що згідно з вимогами Закону про НКРЕКП Регулятор забезпечує відкритість своєї діяльності, зокрема шляхом проведення громадських обговорень відповідно до вимог Порядку № 866.

Відповідно до Порядку № 1174 формування тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії здійснюється ліцензіатами відповідно до річних планів її виробництва, транспортування та постачання, економічно обґрунтованих планованих витрат, визначених на підставі державних та галузевих нормативів витрат і втрат ресурсів, техніко-економічних розрахунків, кошторисів, а також витрат і втрат, визначених відповідно до інших встановлених уповноваженим органом методик (порядків), з урахуванням ставок податків і зборів, чинних або прогнозованих цін на матеріальні ресурси та послуги у планованому періоді.

Порядком № 1174 та Процедурою № 528 передбачено перелік обставин (умов), що впливають або можуть вплинути на результати діяльності ліцензіата в період дії тарифів, за яких може проводитись перегляд тарифів, зокрема зміна протягом строку дії тарифів величини окремих витрат, пов'язаних із провадженням ліцензованої діяльності з виробництва, транспортування, постачання теплової енергії, з причин, які не залежать від ліцензіата, зокрема збільшення або зменшення податків і зборів, мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, зміни мінімальних обов'язкових гарантій в оплаті праці у сфері житлово-комунального господарства в частині формування ставок (окладів) для робітників та посадових окладів керівників, професіоналів, фахівців та технічних службовців, орендної плати та амортизаційних відрахувань, витрат на покриття втрат ліцензіата, підвищення або зниження цін і тарифів на паливно-енергетичні та інші матеріальні ресурси, зміни обсягу фінансових витрат, складової планованого прибутку, за умови, що сумарно це призвело до зміни тарифних витрат більше ніж на 2 % від установленого рівня.

З огляду на зазначене, зокрема відповідно до Порядку № 1174 та Процедури № 528, ліцензіати самостійно здійснюють розрахунок (формування) тарифів на теплову енергію, проводять відкрите обговорення (відкрите слухання) на місцях питання щодо необхідності встановлення тарифів/змін до них за процедурою, визначеною Порядком № 866, та за його результатами звертаються до НКРЕКП із заявою щодо встановлення/коригування тарифів, додавши до неї відповідний комплект документів із розрахунковими та підтвердними матеріалами, протоколом проведеного відкритого обговорення (відкритого слухання). НКРЕКП у свою чергу перевіряє надані ліцензіатами матеріали (розрахунки) на відповідність вимогам законодавства та за результатами розгляду на засіданнях НКРЕКП, що проводяться у формі відкритих слухань, встановлює зазначені тарифи.

Тобто рішення щодо зміни тарифів ініціюється безпосередньо суб'єктом господарювання за наявності певних умов та дотримання обов'язкових вимог, визначених законодавством, забезпечення виконання передбачених законодавством процедур, порядків.

При цьому, розглядаючи питання розміру тарифів (їх високих чи низьких рівнів), необхідно мати на увазі, що методологією тарифоутворення передбачено не досягнення величинних показників тарифів, а забезпечення їх економічної обґрунтованості, що є однією з головних вимог чинного законодавства у сфері тепlopостачання.

У зв'язку із суттєвими змінами норм чинного законодавства у сфері тепlopостачання і комунальних послуг та інших факторів, які мають безпосередній вплив на розмір тарифів, у 2020 році НКРЕКП з дотриманням всіх вимог законодавства відповідними постановами було встановлено ліцензіатам НКРЕКП економічно обґрунтовані тарифи на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання за категоріями споживачів шляхом повного перегляду всіх складових структури тарифів, а також тарифи на відповідні комунальні послуги.

Беручи до уваги те, що вагому частку у структурі тарифу на теплову енергію займають витрати на паливно-енергетичні ресурси, найсуттєвішим фактором впливу (разом з такими чинниками, як зміна тарифів на електричну енергію, рівня прожиткового мінімуму, розміру податків, орендної плати тощо) на зміну рівнів тарифів на теплову енергію для потреб населення та, відповідно, на комунальні послуги є зміна ціни на природний газ для виробництва теплової енергії для населення (яка визначається згідно із Положенням про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19.10.2018 № 867, зокрема з урахуванням преїскуранта цін на природний газ із ресурсів НАК «Нафтогаз України», який щомісяця оприлюднюється на офіційному вебсайті НАК «Нафтогаз України»).

Довідково слід зауважити, що відповідними змінами, внесеними до пункту 3 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 2189, передбачено, що договори про надання комунальних послуг (зокрема з централізованого опалення та з централізованого постачання гарячої води), укладені до введення в дію цього Закону, зберігають чинність на умовах, визначених такими договорами, до дати набрання чинності договорами про надання комунальних послуг (а саме послуг з постачання теплової енергії та послуг з постачання гарячої води), укладеними за правилами, визначеними Законом № 2189. НКРЕКП та ОМС позбавлені повноважень щодо встановлення/коригування тарифів на послуги з централізованого опалення та послуги з централізованого постачання гарячої води.

При цьому, у зв'язку з певними недоліками практичної реалізації передбачених Законом № 2189 норм у частині неможливості застосування підприємствами тепlopостачання встановлених тарифів на послуги з постачання теплової енергії та з постачання гарячої води до укладення передбачених цим Законом нових договорів зі споживачами, зазначені підприємства з незалежних від них причин застосовують тарифи на послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води відповідно до договорів, укладених до 01 травня 2019 року.

Щодо тарифів на водопостачання та водовідведення

Статтею 10 Закон Про державне регулювання визначено, що тарифи на комунальні послуги суб'єктів природних монополій повинні забезпечувати відшкодування всіх економічно обґрунтованих планованих витрат на їх виробництво з урахуванням планованого прибутку.

Встановлення тарифів на комунальні послуги, нижчих за розмір економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво, не допускається і може бути оскаржено в суді.

Також згідно з частиною третьою статті 32 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» тарифи на надання послуг з питного водопостачання розраховуються на підставі галузевих нормативів витрат і повинні повністю відшкодовувати експлуатаційні витрати та забезпечувати надійну роботу об'єктів централізованого питного водопостачання і водовідведення.

Варто зазначити, що на зміну вартості окремих складових структури тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення впливають чинники, які не залежать від виконавців цих послуг, а саме: збільшення або зменшення мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, податків, зборів, платежів, підвищення або зниження цін (тарифів) на реагенти, паливно-енергетичні ресурси, придбання води в інших

суб'єктів господарювання та/або очищення власних стічних вод іншими суб'єктами господарювання, курсу валют за наявності зобов'язань по запозиченнях (кредитах, позиках) міжнародних фінансових організацій.

Виходячи з усіх цих умов, перегляд тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення є об'єктивним та необхідним заходом для належного функціонування підприємств, що забезпечують споживачів послугами з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення.

Отже НКРЕКП встановлює тарифи на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення ліцензіатам, на рівні, який покриває економічно обґрунтовані витрати в собівартості цих послуг.

При цьому НКРЕКП забезпечує прозорість та відкритість процесу формування та встановлення вказаних тарифів. Так, з громадськістю проводяться відкриті обговорення проектів рішень НКРЕКП з питань встановлення цін (тарифів) згідно з Порядком № 866.

Водночас, відповідно до частини другої статті 14 Закону про НКРЕКП засідання НКРЕКП проводяться у формі відкритих слухань. Згідно з частиною третьою цієї статті у відкритих слуханнях мають право брати участь представники суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, організацій, що представляють інтереси споживачів, громадських організацій, засобів масової інформації та інші заінтересовані особи.

Разом з тим звертаємо увагу, що повноваження зі встановлення тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення в Україні розділені між НКРЕКП та органами місцевого самоврядування з урахуванням вимог пунктів 1.4, 1.5 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджених постановою НКРЕКП від 22.03.2017 № 307 (далі – Ліцензійні умови).

Відповідно до статті 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить, зокрема, встановлення в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів на теплову енергію, централізоване водопостачання та централізоване водовідведення, послуги з постачання гарячої води, які встановлюються НКРЕКП), транспортні та інші послуги, здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням цін і тарифів.

Водночас, положеннями статті 4 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначено, що до повноважень органів місцевого самоврядування належать, зокрема, встановлення цін/тарифів на комунальні послуги відповідно до закону. Таким чином, органи місцевого самоврядування встановлюють тарифи на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення підприємствам, що не підпадають під критерії регулювання НКРЕКП, визначені пунктом 1.4 Ліцензійних умов.

Член НКРЕКП

Р. Кайдаш